

művelődéstörténeti emlék híján ez az egyedüli forrás, ahonnan a néplélekben és szellemben gazdagodhatik és a legerőteljesebb indítást kaphatja az egyéni alkotások felé. Peics Marko műve nem nagygyönyű, teljességre sem törekszik, csupán alapkő akar lenni azon a területen, amelyen az elkövetkezendő folkloristák megépíthetik a bunyevácág néprajzának és művelődéstörténetének oly rég óta hiányzó és sokáig nélkülözött nagy művét.

A szerény és igénytelen gyűjtemény az olvasóban nem igen kelti föl az elemzés és az összehasonlítás vágyát. Peics néprajzi kommentárjai, amelyeket az egyes dalokhoz fűzött, sokhelyütt hiányosak. A vallásos élet, a munka becsülete, a szerelem és a házasság érzésterületei többé-kevésbé kibontakoznak, de a strófák zárt sora mögött marad a szállási parasztvilág bel-

ső életének más, ezerféle megnyilatkozása. Az ismert népszokások — leánykérés, leány-
szöktetés, lakodalom — terjedelmes leírása mellett alig pár sor jut a néplélek sajátosan szláv jellegének megvilágítására. A gyűjtő a csoportosításban néprajzilag és zenetörténeti szempontból jelentős fejezetet vett föl: „Mely vidéken énekelik a bunyevác népdalokat?” Sajnos, a felelettel adós marad nemcsak a kommentár, de a cím alá gyűjtött dalok is, mert a dalok lelőhelyeiről nagyon keveset tudunk meg.

Peics Marko csupán egy kis csokrot szedett össze a bunyeváclakta tájak már-már elfeledett dalvirágaiból. Kezdő munkája igazolja, hogy vérbeli foklorista, s ha túljut a kezdet sokféle akadályain, a bunyevác népdal-kulturát nagyobbigényű gyűjteményekkel is megajándékozhatja.

LÉVAY ENDRE

ÉLET ÉS KULTÚRA

ZENE.

A nemzetünk történelmében márc. 19-ével kezdődött vér nélküli forradalom Szeged zenei életét sem kímélte meg. Fricsay Ferencet a személyét ért támadás, emeberileg érthető visszahatásként arra készítette, hogy minden eddig viselt tisztségéről lemondott és a nyilvános szerepléstől visszavonult. Így árván maradt a Szegedi Filharmonikus Egyesület, melynek tíz éven át igazgató-karnagya volt. Megvált a színház-tól, ahol pedig az elmúlt évad elején állandó operatársulat megteremtésével és magas művészi fokra való emelésével a műértő közönség körében ország-szerte — a pécsi és budapesti vendégszínházok tanúsága szerint — osztatlan elismerést aratott. Akik az addig elfojtott érzések pillanatnyi fellobbanásának kábulatán túl messzebb is néztek, mindjárt látták, hogy túl hamar

elhagyta a zászlót, amelynek pedig egy évtizedet meghaladó időn keresztül nem lamkadó erejű és sokszor megcsodált képességű harcosa volt. Ebbe azonban a kívülállóknak nincs joguk beleszólni: de internis non iudicat praetor. Csak fájó érzéssel állapíthatjuk meg, hogy szegényebbek lettünk. Szeged zenei élete sajnálatosan hirtelen elvesztette egyik vezéregyéniségét. De nem akarjuk a személyi kultusz vádját magunkra vonni s a jelen esetben is készséggel elismerjük a mindenütt fönnálló tétel érvényességét: senki sem pótolhatatlan! De éppen mert vezető helyen álló, értékes valaki helyét kellett betölteni, az illetékesekre óriási felelősség hárult. Felelősséggel tartoztak annak a jobboldali, keresztény Magyarország gondolatának, amelynek nevében megindították a „tiszogató” munkát — azért merünk ennyire kegyetlen őszinteséggel, nyíltsággal be-

szélni, mert az eszme magunknak is szívügye! — másrészt Szeged zeneértő, keresztény, hangverseny- és operalátogató közönsége, mely Fricsay keze alatt születő művészi teljesítményekért soha nem látott tömegben és méretekben áldozatokra is képes volt, joggal elvárhatta volna, hogy a beállott személyi változás nem jelent egyúttal háttérfordítást akármilyen rövid időre is a komoly művészetnek. Maradjunk egészen a valóság vonalán: még áldozatok árán is, de föltétlenül meg kellett volna rendezni az évad elején beígért hangversenyekből még legalább kettőt. A filharmonia sok száz bérloje nevében kérdezzük: miért maradt el a legnagyobb magyar karmester: Ferencsik János Beethoven hangversenye? Kodály Zoltán és a népszerű Fialoni Sergiőt miért nem láthattuk filharmonikusaink élén? Hiszen a zenekar, ha egy néhány tagjának le is kellett tennie vonóját, nem felejtett el muzsikálni. A hatósági intézkedésre távolmaradó bérloje helyét pedig boldogan elfoglalták volna azok a keresztény magyarok, akik már az előző hangversenyekről is kiszorultak. Filharmonikusaink komoly művészi produkciói eddig is mindig telt házat vonzottak. Minden háborús nehézség ellenére most sem lett volna másként.

Ilyen és még sok hasonló, de el nem mondott gondolatnak sötétlő árnyában kell kezdenünk beszámolóinkat a Filharmonikus Egyesület ötödik, nagyzenekari hangversenyéről. A matinét — úgy gondoljuk, ez lehetne a legtalálhatóbb megjelölése — a Szegeden nagyon népszerű őszhajú mester: Fiedy Sándor főzeneigazgató, ny. honvédkarnagy vezényelte. Fiedy mint a Szegedi Filharmonikus Egyesület megalapítója és hosszú éveken át karnagya, méltán megérdemli az utókor háláját. Történeti nagysága előtt fejet is hajtunk. Mióta azonban hivatása elszólitotta városunkból, bizony az idő eljárt s zenekar is, közönség is, hála Istennek, sokat fejlődött. Örömmel jelentjük: igényesebbek lettünk! Hallottunk mi eddig is magyar művészeket, még hozzá a javából: Bartók: Parasztalait, a feledhetetlen két arcképet, Kodály: Galántai táncok c. művét, a fonséges Te Deumot, hogy csak egy néhányat említsünk. Igaz, hogy ezek kissé messze

esnek a most bemutatott I. Magyar szvittől és a Fantasia Hungaricától. Kissé messze esnek... mert a körülönbőség egy néhány ezer esztendő. Ennyivel idősebbek és büszkén valljuk: magyarabbak — ha már az öskutatás korát éljük — népdalaink a cigány-nóták idegen mintára készült „édesbús” dallamainál. Ma már ott tartunk, hogy a „Magasan repül a daru...” és „Lehullott a rezgő nyárfa...” meglehetősen unalmasan variált dallamaiért nem megyünk hangversenyre. A tudományos alapokra fektetett új zenetudomány az I. Magyar szvitet is az államagyar művek közé sorozza, ahol Brahms: Magyartáncai, Liszt: Rapszodiái és Hubay: Csárdajelenetei kaptak helyet. Száz vagy ötven évvel ezelőtt még nem ismerték a magyar zene csontvázat és éltető, tüzes lelkét, de ma már 1944-et írunk! A magyar muzsika berkeiben rügyfakasztó, friss, tavaszi szelek járnak, ne dolgozzunk hát a muzeumok porlepte polcainak. — A befejező számként elhangzott Fantasia Hungarica a régi békevilág vasárnap déli térzenéinek hamisítatlan hangulatát árasztotta. A jobb ügühöz méltó buzgalommal működő Dankó Pista Társasági felkérésére komponálta a vezénylő szerző 1938-ban! Budapesten a Magyar Művelődés Házában szoktak rendezni száz száz cigány közreműködésével magyarnóta délutánt. Az ő műsorukba valahogyan inkább illeik a „Csitt-csitt” és a „Három sós perrec” kezdetű zengemény, mint derék filharmonikusaink kótájára. Kellemes oázisként hatott a műsor közepén Erdélyi János művészi hegedűjátéka. Beethoven F-dur románca stílusosan, mély átérzéssel adta elő. Soós Kátó három műsorszámának tapsolt még a közönség. (Wagner: Erzsébet belépője a „Tannhäuser” operából, Mascagni: Sanituzza áriája a „Paraszbecsületből”, Fiedy: „Ha...”). Mozart: Szóktetés a szerályból c. vígoperájának sokat hallott nyitánya egészítette még ki a műsort.

Kénjük a Filharmonikus Egyesület vezetését, ne riassza el a hangversenylátogató közönséget. A kissé elkényeztetett, de lelkes tábor megérdemli, hogy továbbra is egészen magasrendű, komoly muzsikát kapjon.

MAKLÁRI LAJOS